

ФІНАНСОВО–КРЕДИТНА І ГРОШОВА ПОЛІТИКА

УДК 336.2
JEL Classification: H210

DOI: 10.37332/2309-1533.2024.2.18

Малярчук О.В.,
канд. екон. наук,
старший викладач кафедри фінансів,
обліку і оподаткування,
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АГРЕСИВНОГО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Maliarchuk O.V.,
cand.sc.(econ.),
senior lecturer at the department of finance,
accounting and taxation,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of
State University of Trade and Economics

THEORETICAL ASPECTS OF AGGRESSIVE TAX PLANNING: DOMESTIC AND EUROPEAN EXPERIENCE

Постановка проблеми. Агресивне податкове планування (АПП) – це стратегічний підхід до оптимізації податкових зобов'язань, який активно використовує податкові закони та регуляції для мінімізації податкових платежів, нерідко за межами духу закону. Цей метод може включати в себе використання податкових лазівок, недоліків у законодавстві або складних структур операцій з метою зниження податкового навантаження. Хоча АПП може бути законним, його моральна етика часто обговорюється, особливо коли воно використовується для ухилення від сплати справедливого податку чи порушує принципи суспільної відповідальності. Такі практики можуть ставити підприємство під ризик податкових аудитів, судових суперечок та негативного впливу на репутацію.

Поняття податкового планування не є новим, але його актуальність постійно зростає в умовах постійних змін у податковому законодавстві та глобалізації економіки. Історично, податкове планування сягає коріння ще у давні часи, коли підприємства та фізичні особи шукали способи оптимізації своїх податкових зобов'язань. Проте з появою складнішого податкового законодавства та розвитком світової економіки, податкове планування стало складнішим та більш стратегічним процесом.

Сучасний контекст включає в себе не тільки глобальні економічні та технологічні тенденції, а й соціально-політичні зміни, наприклад, зростання уваги до корпоративної соціальної відповідальності. Зараз податкове планування стає складнішим, оскільки компанії шукають більш ефективні та етичні способи мінімізації податкового навантаження. Також, з посиленням податкового контролю та міжнародного співробітництва, підприємства стикаються зі складнішими вимогами щодо звітності та дотримання податкових правил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Агресивне податкове планування є предметом численних наукових розробок та дискусій. Значна кількість робіт присвячена розкриттю сутності АПП, аналізу його методів та оцінюванню ефективності регуляторних заходів, спрямованих на протидію цим практикам.

Зокрема, L. Sergiienko et al. досліджували юридичні аспекти регулювання податкового планування в українському контексті та виявили, що правові механізми в Україні мають низку недоліків, що створює можливості для агресивного податкового планування [1].

Н. Богацька аналізує податкові пільги як важливий інструмент податкового планування. Дослідження показало значення податкових пільг у формуванні податкової стратегії підприємств та виявило ризики, що виникають при їх застосуванні [2].

В. Гордополов та Ю. Левченко зосередили увагу на реформуванні механізмів вирішення податкових спорів, виявивши, що ця проблема є важливою складовою ефективного податкового управління [3].

A. Cherchata et al. звернулися до аналізу регулювання офшорів у господарській діяльності. Їхні дослідження вказали на необхідність змін у законодавстві для запобігання зловживанням цими інструментами [4].

Т. Городецька провела дослідження щодо контролю за трансфертним ціноутворенням, виявивши його важливість для забезпечення справедливості у міжнародних податкових відносинах [5].

Ю. Макаренко та Д. Клименко проаналізували проблеми зловживання правом у податкових відносинах, виявивши основні тенденції та шляхи їх вирішення [6].

Серед інших вчених, які зробили значний внесок у дослідження податкового планування, варто відзначити роботи С. Мережко, Н. Ушолік, І. Нагорної, Н. Слободянюк та Т. Сторожук, які розглядали різні аспекти податкового планування, включаючи використання податкових пільг, трансфертне ціноутворення, регулювання офшорів та вирішення податкових спорів [7–10].

Непочатенко О. та ін. дослідили проблеми, пов'язані з агресивним податковим плануванням, і запропонували низку рекомендацій для вдосконалення податкового законодавства [11]. Melnyk V. та Koschuk T. також досліджували методи боротьби з агресивним податковим плануванням, підкреслюючи важливість міжнародної співпраці [12].

Таким чином, аналіз останніх досліджень показує, що агресивне податкове планування є багатогранною проблемою, яка потребує комплексного підходу для її вирішення. Розробка ефективних стратегій боротьби з цими практиками вимагає як удосконалення законодавчої бази, так і впровадження найкращих міжнародних практик.

Постановка завдання. Мета статті полягає в комплексному аналізі сутності агресивного податкового планування, його правових засобів, визначенні меж цього планування та розробці пропозицій щодо удосконалення податкового законодавства України з урахуванням європейського досвіду. Завдання включають: вивчення історичного контексту агресивного податкового планування, аналіз сучасних тенденцій у цій сфері та виявлення основних викликів, що стоять перед суспільством і законодавцями. Дослідження спрямоване на розробку рекомендацій для удосконалення заходів боротьби з агресивним податковим плануванням.

Виклад основного матеріалу дослідження. АПП на вітчизняному рівні – це стратегія мінімізації податкових зобов'язань, що використовується суб'єктами господарювання для зниження своїх податкових витрат через експлуатацію прогалин та недосконалостей національного податкового законодавства. Ця практика зниження податкових зобов'язань підприємства передбачає застосування законних, але часто неетичних методів, які можуть бути на межі зловживання правами або навіть порушенням закону. Дані методи включають максимальне використання податкових пільг, лазівок та прогалин у законодавстві з метою мінімізації податкового навантаження. На практиці це може означати переказ прибутків у юрисдикції з нижчими податками, використання трансфертного ціноутворення для зниження оподаткованого доходу, або створення складних корпоративних структур для розподілу доходів [1, с. 1320].

Вітчизняне АПП характеризується кількома ключовими аспектами. По-перше, воно часто здійснюється в умовах нестабільного та швидко змінюваного податкового законодавства. Часті зміни законів та регуляцій створюють можливості для пошуку нових способів зниження податків, але також підвищують ризики невідповідності і податкових спорів. По-друге, АПП в Україні часто супроводжується використанням різноманітних фінансових інструментів, таких як фіктивні угоди, компанії-посередники та офшорні структури. Це дозволяє підприємствам ефективніше перерозподіляти прибутки та мінімізувати податкові зобов'язання [8, с. 82].

Для глибшого розуміння практик агресивного податкового планування доцільно розглянути основні методи та стратегії, які використовуються підприємствами. У табл. 1 наведено детальний опис цих методів, що дозволяє ідентифікувати ключові підходи, які застосовуються для зниження податкових зобов'язань. Вітчизняні підприємства, що вдаються до агресивного податкового планування, намагаються максимізувати прибутки, зменшуючи свої податкові витрати. Однак така практика несе значні ризики, включаючи правові наслідки, штрафи та додаткові податкові перевірки. Крім того, АПП може мати негативні наслідки для репутації компанії, знижуючи її довіру серед партнерів та споживачів.

Корпорації та особи з високими доходами використовують різноманітні стратегії агресивного податкового планування для мінімізації своїх податкових зобов'язань. Одним із найпоширеніших методів є використання офшорних юрисдикцій. Офшорні компанії, зареєстровані в країнах з низькими або нульовими податками, дозволяють корпораціям і заможним індивідам легально уникати значних податкових зобов'язань у своїй рідній країні. Це часто включає створення складних корпоративних

структур, де прибутки перерозподіляються через кілька офшорних компаній для зниження ефективної ставки податку.

Таблиця 1

Основні методи та стратегії, які використовуються при агресивному податковому плануванні

Характеристика	Опис
Використання прогалин у законодавстві	Експлуатація недостатньо чітких визначень, суперечливих норм або відсутності регулювання для зниження податкових зобов'язань.
Складні схеми транзакцій	Застосування багатоступеневих фінансових та комерційних операцій для мінімізації податків, включаючи численні транзакції між взаємопов'язаними особами.
Використання офшорних зон	Реєстрація компаній або філій в юрисдикціях з низькими або нульовими податковими ставками для уникнення сплати податків у країні основного ведення бізнесу.
Трансфертне ціноутворення	Встановлення цін на товари та послуги, які передаються між взаємопов'язаними особами, для максимізації прибутків у юрисдикціях з низьким оподаткуванням.
Структуровані фінансові продукти	Створення складних фінансових інструментів, таких як деривативи або гібридні інструменти, для зниження податкових витрат.
Зловживання податковими пільгами	Штучне створення умов для отримання податкових пільг, навіть якщо діяльність компанії не відповідає вимогам для таких пільг.

Джерело: складено автором на основі [4; 8; 10]

Ще однією поширеною стратегією є трансфертне ціноутворення. Корпорації, які мають філії в різних країнах, використовують трансфертні ціни для штучного завищення витрат або заниження доходів у високоподаткових юрисдикціях, переносючи тим самим прибутки до країн з більш сприятливими податковими умовами. Цей метод дозволяє значно зменшити оподатковуваний дохід та, відповідно, знизити податкові виплати.

У табл. 2 наведено приклади стратегій, які було використано міжнародними корпораціями для агресивного податкового планування. Ці стратегії включають складні фінансові інструменти та угоди. Наприклад, корпорації можуть випускати облігації або інші боргові інструменти для отримання податкових відрахувань на виплату відсотків. Водночас, доходи від цих інструментів можуть бути оподатковані за нижчими ставками або взагалі не оподатковуватися в іншій юрисдикції.

Таблиця 2

Стратегії та наслідки агресивного податкового планування відомих компаній

Компанія	Стратегія	Результат	Джерело
Starbucks	Використання внутрішніх ліцензійних угод для передачі прибутку до країн з нижчими податками	Значне зменшення податкових зобов'язань у Великобританії, що викликало суспільне обурення	Starbucks UK tax arrangements
	Внутрішнє ціноутворення та використання роялті для перенесення прибутку до Нідерландів, де податкові ставки були сприятливішими	Зменшення податкових зобов'язань, розслідування Європейської Комісії	Starbucks' tax deals in the Netherlands
Apple	Внутрішнє ціноутворення та укладення угод з ірландським урядом для встановлення сприятливих податкових ставок	Сплата занижених податків, розслідування Європейської Комісії та наказ про сплату €13 мільярдів	Apple's Irish tax strategy
Amazon	Перенесення прибутків до дочірніх компаній у Люксембурзі, де вони оподатковувалися за низькими ставками	Зменшення податкових зобов'язань в Європі, розслідування Європейської Комісії	Amazon's tax arrangements in Luxembourg
Google	Використання стратегії "Double Irish with a Dutch Sandwich", де доходи передавалися через ірландські та нідерландські компанії до офшорних рахунків	Значне зменшення податкових зобов'язань у Європі, дебати про справедливість податкової політики	Google's "Double Irish with a Dutch Sandwich" strategy

Джерело: складено автором

Ці приклади ілюструють, як компанії використовують складні податкові стратегії для мінімізації своїх податкових зобов'язань, що часто призводить до юридичних і суспільних наслідків. Корпорації використовують угоди про уникнення подвійного оподаткування для зниження податкових ставок. Вони також можуть перекидати прибутки через різні дочірні компанії, розташовані в країнах з вигідними податковими режимами, з метою оптимізації загального податкового навантаження.

Одна з найпоширеніших правових лазівок – використання трансфертного ціноутворення. Компанії можуть встановлювати ціни на товари та послуги, що постачаються між пов'язаними

підприємствами, таким чином, щоб мінімізувати загальну податкову базу. Наприклад, прибутки можуть спрямовуватись до дочірніх компаній, зареєстрованих у країнах з низькими податковими ставками, через завищення витрат у країнах з високими податками. Це дає можливість зменшити оподатковуваний дохід у країнах з високими податковими ставками та збільшити його в країнах з низькими ставками.

Основним документом, який слугує керівництвом для боротьби з агресивним податковим плануванням, є План дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), розроблений Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Цей план був схвалений багатьма країнами ЄС і включає в себе 15 ключових дій, спрямованих на закриття податкових лазівок, якими користуються корпорації для зменшення своїх податкових зобов'язань. Важливість BEPS підкреслюється глобальним характером проблеми, адже локальні заходи без міжнародної координації не будуть ефективними та можуть поглибити фіскальні дисбаланси між країнами. Зокрема, ці дії включають запобігання штучному перенесенню прибутків у юрисдикції з низьким оподаткуванням та забезпечення прозорості через автоматичний обмін інформацією між податковими органами різних країн [2, с. 39].

Європейська Комісія також ініціювала ряд законодавчих пропозицій, таких як Директива щодо адміністративної співпраці (DAC), яка передбачає обов'язковий автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки. Це значно ускладнює можливість використання секретності банків для ухилення від сплати податків. Крім того, в рамках цієї директиви було запроваджено звітність за країнами (CbC reporting), що змушує великі транснаціональні компанії розкривати дані про свої доходи, сплачені податки та діяльність у кожній країні, де вони оперують.

Аналіз директив та ініціатив у контексті агресивного податкового планування є надзвичайно важливим для розуміння сучасних викликів у сфері оподаткування. АПП включає використання різних методів, спрямованих на зменшення податкових зобов'язань через перенесення доходів до юрисдикцій з нижчими податковими ставками. Це явище призводить до фіскальних дисбалансів і зменшення податкових надходжень у країнах, де фактично ведеться бізнес, що негативно впливає на економіку цих країн.

З іншого боку, директиви Європейського Союзу, зокрема Директива щодо протидії ухиленню від сплати податків (ATAD), встановлюють конкретні правила для усунення можливостей агресивного податкового планування в межах ЄС. Ці директиви включають заходи щодо обмеження відсоткових відрахувань, контролю над іноземними компаніями, і боротьби з гібридними невідповідностями.

Аналіз українських ініціатив у цій сфері показує, що країна активно впроваджує міжнародні стандарти та практики. Наприклад, запропоновано доповнити чинний варіант Податкової декларації з податку на прибуток підприємств додатком, що відображатиме інформацію про операції з контрагентами, зареєстрованими в низькоподаткових юрисдикціях та/або офшорах. Це допоможе оцінювати ризикованість участі платників податків у схемах агресивного податкового планування та приймати рішення про позапланові перевірки на основі аналізу цих даних.

Інтеграція міжнародних директив та ініціатив, спрямованих на боротьбу з агресивним податковим плануванням, у національні законодавства є критичною для забезпечення стабільності та ефективності податкових систем. Це також сприяє створенню більш справедливого розподілу податкового навантаження, зменшуючи можливості для ухилення від сплати податків великими корпораціями та багатими індивідами.

Аналіз заходів Європейського Союзу щодо податкового планування, зокрема агресивного податкового планування, демонструє значний вплив на практики в цій сфері. АПП визначається як штучна організація угод, здійснювана переважно раціональними агентами, метою якої є зменшення сум податкових зобов'язань, при цьому реальні процеси створення додаткової вартості залишаються незмінними. Це явище призводить до розмивання податкової бази, перекладання податкового навантаження на немобільну частину платників податків, що включає нерухомість, людський капітал, прибутки малого та середнього бізнесу.

Завдяки активізації агресивного податкового планування, значна частина багатства зосереджується в руках невеликої кількості бізнесів, які можуть дозволити собі обслуговування цих схем. Це поглиблює нерівність доходів. Важливим є те, що АПП часто переносить податкові зобов'язання в інші юрисдикції з низькими податковими ставками, що не дозволяє державам отримувати належні податкові надходження.

Заходи ЄС, спрямовані на боротьбу з агресивним податковим плануванням, включають впровадження директив та рекомендацій щодо прозорості та обміну інформацією між країнами-членами, що сприяє виявленню та запобіганню ухиленню від сплати податків.

Таким чином, впровадження заходів ЄС щодо боротьби з агресивним податковим плануванням є важливим елементом у забезпеченні справедливого податкового навантаження та підтримки економічної стабільності. Важливою частиною цього процесу є підвищення прозорості, ефективності контролю та відповідальності платників податків, що сприяє зменшенню можливостей для ухилення від сплати податків.

Висновки з проведеного дослідження. Порівняльний аналіз підходів до податкового планування в Україні та країнах ЄС дозволив визначити найбільш ефективні практики та регуляторні механізми, які можуть бути впроваджені в українське законодавство.

АПП є глобальною проблемою, яка не обмежується лише Україною або країнами з ринками, що розвиваються. Основною сутністю агресивного податкового планування є свідоме перенесення сплати податкових зобов'язань до юрисдикцій з низькими податковими ставками, що веде до розмивання податкової бази та зростання нерівності доходів, адже такі схеми доступні лише великому бізнесу. Це також призводить до зростання державного боргу, який погашається шляхом збільшення податкового навантаження на менш мобільні складові податкової бази, такі як нерухомість та доходи малого бізнесу.

Для мінімізації агресивного податкового планування необхідно удосконалити систему адміністрування податку на прибуток, зокрема для підприємств, які здійснюють контрольовані операції або мають значні транзакції з контрагентами в низькоподаткових юрисдикціях. Також варто впровадити додаткові форми звітності для таких операцій. Підвищення ефективності роботи податкових контролерів та зниження рівня корупції є критичними для успішної реалізації цих заходів. Важливим аспектом є також адаптація міжнародних стандартів, таких як план дій BEPS, до національного законодавства для підвищення його ефективності та зниження фіскальних дисбалансів.

АПП може мати серйозні негативні наслідки для економіки країни. Воно призводить до зниження податкових надходжень до державного бюджету, що обмежує можливості для фінансування соціальних програм та розвитку інфраструктури. Крім того, такі практики підривають довіру до податкової системи і можуть спричинити нерівність у податковому навантаженні між великими корпораціями та малими підприємствами.

Для боротьби з агресивним податковим плануванням необхідно впроваджувати комплексні заходи, такі як удосконалення законодавства, посилення контролю за трансфертним ціноутворенням, обмін інформацією між податковими органами різних країн та міжнародна співпраця у сфері оподаткування. Важливим також є підвищення рівня податкової культури серед суб'єктів господарювання та забезпечення справедливого податкового середовища.

Література

1. Application of taxonomic analysis in assessing the level of enterprise development in emergency situations / Larysa Sergiienko, Kateryna Polyak, Tetyana Poverlyak, Anzhela Cherchata, Iryna Andriushchenko and Olena Zhyliakova. *Management Science Letters*. 2020. No. 10(6). P. 1329-1340. DOI: 10.5267/j.msl.2019.11.024.
2. Богацька Н. М. Проблеми та перешкоди ефективної господарсько-фінансової діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: https://ir.vtei.edu.ua/view_doc.php?filename=28490.pdf (дата звернення: 15.04.2024).
3. Гордополов В., Левченко Ю. Методичні підходи вибору систем оподаткування на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-19>.
4. A methodology for analysis and assessment of business processes of Ukrainian enterprises / Cherchata A., Popovychenko I., Andrusiv U., Simkiv L., Kliukha O., Horai O. *Management Science Letters*. 2020. No. 10(3). P. 631-640. DOI: 10.5267/j.msl.2019.9.016.
5. Городецька Т. Е. Податкове планування як форма податкової політики транспортних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2022. № 1. Том 7. С. 99-106. URL: http://ujae.org.ua/wpcontent/uploads/2022/05/ujae_2022_r01_a11.pdf (дата звернення: 15.04.2024).
6. Макаренко Ю. П., Клименко Д. О. Формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 45-49. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.1.45>
7. Мережко С. П., Ушолік Н. Р., Лизунова О. М. Порівняльний аналіз податкових систем зарубіжних країн та України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/282> (дата звернення: 15.04.2024).
8. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі : монографія / І. В. Нагорна та ін. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2020. 133 с.
9. Слободянюк Н. Вплив податкової політики підприємства на фінансові результати. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти* : збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 1 грудня 2023 р.). Ужгород, 2023. С. 174-175.
10. Сторожук Т. М., Малинич Н. В., Пастух Д. Л. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. № 5. С. 148-159. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.5.2020.148-159>.
11. Непочатенко О. О., Бечко П. К., Бечко В. П., Пташник С. А. Агресивне податкове планування. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Частина 2 Економічні науки*. 2021. Випуск 98. С. 57-69. DOI: <http://dx.doi.org/10.31395/2415-8240-2021-98-2-57-68>.

12. Мельник В. М., Кошук Т. В. Підвищення податкової прозорості для протидії агресивному податковому плануванню. *Фінанси України*. 2017. № 9. С. 75-86. DOI: <http://dx.doi.org/10.33763/finukr2017.09.075>.

References

1. Sergiienko, L., Polyak, K., Poverlyak, T., Cherchata, A., Andriushchenko, I. and Zhyliakova, O. (2020), "Application of taxonomic analysis in assessing the level of enterprise development in emergency situations", *Management Science Letters*, no. 10(6), pp. 1329-1340, DOI: <https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.11.024>
2. Bohatska, N.M. (2021), "Problems and obstacles of effective economic and financial activity of the enterprise", *Efektivna ekonomika*, no. 11, available at: https://ir.vtei.edu.ua/view_doc.php?filename=28490.pdf (access date April 15, 2024).
3. Hordopolov, V. and Levchenko, Yu. (2022), "Methodical approaches to the choice of taxation systems at the enterprise", *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 37, DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-19>.
4. Cherchata, A., Popovychenko, I., Andrusiv, U., Simkiv, L., Kliukha, O. and Horai, O. (2020), "A methodology for analysis and assessment of business processes of Ukrainian enterprises", *Management Science Letters*, no. 10(3), pp. 631-640, DOI: 10.5267/j.msl.2019.9.016
5. Horodetska, T.E. (2022), "Tax planning as a form of tax policy of transport enterprises", *Ukrainian Journal of Applied Economics*, no. 1, vol. 7, pp. 99-106, available at: http://ujae.org.ua/wpcontent/uploads/2022/05/ujae_2022_r01_a11.pdf, (access date April 15, 2024).
6. Makarenko, Y., and Klymenko, D. (2022), "Formation of the optimal capital structure in order to ensure the financial stability of the enterprise", *Ekonomika ta derzhava*, no. 1, pp. 45-49, DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.1.45>
7. Merezhko, S.P., Usholik, N.R. and Lyzunova, O.M. (2021), "Comparative analysis of tax systems of foreign countries and Ukraine", *Economy and Society*, no. 25, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/282> (access date April 15, 2024).
8. Nahorna, I.V. et al. (2020), *Oblikovo-analitychne zabezpechennia otsinky finansovoi stiiikosti pidpriemstv torhivli* [Accounting and analytical support for assessing the financial stability of trade enterprises], monograph, Publisher I.S. Ivanchenko, Kharkiv, Ukraine, 133 p.
9. Slobodianiuk, N. (2023), "The influence of the tax policy of the enterprise on financial results", *Transformatsiia natsionalnoi modeli finansovo-kredytnykh vidnosyn: vyklyky hlobalizatsii ta rehionalni aspekty : zbirnyk materialiv VIII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Transformation of the national model of financial and credit relations: challenges of globalization and regional aspects: collection of materials of the VIII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference], (Uzhgorod, December 1, 2023), Uzhgorod, Ukraine, pp. 174-175.
10. Storozhuk, T.M., Malynych, N.V. and Pastukh, D.L. (2020), "Influence of the capital structure on the financial stability of the enterprise", *Economic Herald. Series: Finance, Accounting, Taxation*, no. 5, pp. 148-159, DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.5.2020.148-159>
11. Nepochatenko, O.O., Bechko, P.K., Bechko, V.P. and Ptashnyk, S.A. (2021), "Aggressive tax planning", *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, part 2, iss. 98, pp. 57-68, DOI: <https://doi.org/10.31395/2415-8240-2021-98-2-57-68>
12. Melnyk, V. and Koschuk, T. (2017), "Improving tax transparency for counteracting aggressive tax planning", *Finance Ukraine*, no. 9, pp. 75-86, DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2017.09.075>

Малярчук О.В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АГРЕСИВНОГО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Мета. Комплексний аналіз сутності агресивного податкового планування, його правових засобів, визначення меж цього планування та розробка пропозицій щодо удосконалення податкового законодавства України з урахуванням європейського досвіду.

Методика дослідження. Методологія дослідження ґрунтується на використанні системного аналізу, критичного аналізу наукових джерел, дослідження кейсів і практичних прикладів, а також методу виявлення закономірностей і взаємозв'язків. Системний аналіз було застосовано для комплексного вивчення сутності агресивного податкового планування та його правових аспектів, що дозволило визначити основні методи і стратегії, використані підприємствами. Критичний аналіз наукових джерел допоміг оцінити ефективність існуючих регуляторних заходів, виявити недоліки та обґрунтувати пропозиції щодо їх удосконалення. Дослідження кейсів і практичних прикладів міжнародних корпорацій, таких як Starbucks, Apple, Amazon, і Google, забезпечило ідентифікацію конкретних стратегій агресивного податкового планування, що використовуються на практиці. Метод виявлення закономірностей і взаємозв'язків сприяв аналізу сучасних тенденцій у сфері агресивного податкового планування та формулюванню рекомендацій для підвищення прозорості та ефективності

податкового законодавства.

Результати дослідження. Виявлено основні методи агресивного податкового планування, що використовуються міжнародними корпораціями, такі як трансфертне ціноутворення, використання офшорних зон та складні схеми транзакцій. Оцінено ефективність внутрішнього регулювання та європейської регуляторної рамки у протидії цим практикам. Аналіз показав, що заходи, такі як Директива щодо протидії ухиленню від сплати податків (ATAD) та План дій BEPS, є ефективними інструментами у боротьбі з агресивним податковим плануванням. Водночас наголошено на необхідності підвищення прозорості, удосконалення національного законодавства та посилення міжнародної співпраці для зменшення податкових зловживань.

Наукова новизна результатів дослідження. Обґрунтовано підходи до регулювання агресивного податкового планування, які, на відміну від існуючих, включають комплексний аналіз методів використання офшорних зон, трансфертного ціноутворення та складних схем транзакцій. Розроблені підходи сприяють підвищенню прозорості фінансових операцій, забезпечують ефективніше запобігання податковим зловживанням та знижують ризики правових наслідків для підприємств. Запропоновані рекомендації охоплюють удосконалення національного законодавства з урахуванням європейського досвіду, що забезпечує більш високу продуктивність та ефективність податкового контролю, знижуючи при цьому собівартість адміністрування податків та посилюючи довіру до податкової системи.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати можуть бути корисними для законодавців, податкових практиків та інших зацікавлених сторін, сприяючи розробці ефективних стратегій для подолання викликів агресивного податкового планування у глобалізованій економіці.

Ключові слова: податкове регулювання, міжнародні корпорації, податкові зобов'язання, корпоративне управління, податкове планування, звітування.

Maliarchuk O.V.

THEORETICAL ASPECTS OF AGGRESSIVE TAX PLANNING: DOMESTIC AND EUROPEAN EXPERIENCE

Purpose. The aim of the article is a comprehensive analysis of the essence of aggressive tax planning, its legal means, determination of the limits of this planning and the development of proposals for improving the tax legislation of Ukraine taking into account the European experience.

Methodology of research. The research methodology is based on the use of systematic analysis, critical analysis of scientific sources, case studies and practical examples, as well as the method of identifying patterns and interrelationships. Systematic analysis was applied to comprehensively study the essence of aggressive tax planning and its legal aspects, which allowed for the identification of the main methods and strategies used by enterprises. Critical analysis of scientific sources helped assess the effectiveness of existing regulatory measures, identify shortcomings, and substantiate proposals for their improvement. Case studies and practical examples of international corporations such as Starbucks, Apple, Amazon, and Google provided the identification of specific aggressive tax planning strategies used in practice.

The method of identifying patterns and interrelationships facilitated the analysis of current trends in aggressive tax planning and the formulation of recommendations to enhance the transparency and effectiveness of tax legislation.

Findings. The research identified the main methods of aggressive tax planning used by international corporations, such as transfer pricing, the use of offshore zones, and complex transaction schemes. The effectiveness of internal regulation and the European regulatory framework in countering these practices was assessed. The analysis showed that measures like the Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD) and the BEPS Action Plan are effective tools in combating aggressive tax planning. At the same time, the need for increased transparency, improvement of national legislation, and strengthening international cooperation to reduce tax abuses was emphasized.

Originality. Approaches to the regulation of aggressive tax planning, which, unlike the existing ones, include a comprehensive analysis of the methods of using offshore zones, transfer pricing and complex transaction schemes are substantiated. The developed approaches contribute to enhancing the transparency of financial operations, provide more effective prevention of tax abuses, and reduce the risks of legal consequences for enterprises. The proposed recommendations encompass the improvement of national legislation considering European experience, ensuring higher productivity and efficiency of tax control while reducing the cost of tax administration and strengthening trust in the tax system.

Practical value. The obtained results can be useful for legislators, tax practitioners and other interested parties, contributing to the development of effective strategies to overcome the challenges of aggressive tax planning in a globalized economy.

Key words: tax regulation, international corporations, tax obligations, corporate governance, tax planning, reporting.